

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymälle

Lausunto jätehuollon hinnaston 2027 valmistelusta

Lausunnon antaja

Asunto-Oy Rajatorpan Sahatie 3 (0125236-5)

Sahatie 3, 01650 Vantaa

c/o Rajatorpan Isännöitsijätoimisto Oy

Nuijatie 4, 01650 Vantaa

Lausunnon laatija

Eelis Paukku

OTT, DI, KTM, KHT-tilintarkastaja, luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja

Dosentti (ympäristöoikeus)

Lakitoimisto KPF

044 9755 196

eelis.paukku@kpflaki.com

Teknologiantie 18, 90590 Oulu

Tiivistelmä

Lausunnon antaja katsoo, että HSY:n menettely on ristiriidassa jätelain (646/2011) 91 §:n mukaisen kustannusvastaavuuden ja hallintolain (434/2003) 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa. HSY:tä vaaditaan korjaamaan vuoden 2027 hinnastoesitystä siten, että eri astiatyyppien asiakasmaksut heijastavat oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti niiden todellisia palvelukustannuksia.

Lausunnon keskeinen huomio on, että HSY:n hinnoittelumallissa jätteiden syväkeräysjärjestelmää käyttäviltä asiakkailta (kuten kerrostaloyhtiöiltä) peritään edelleen suhteettoman korkeaa katetta verrattuna pinta-astioiden käyttäjiin.

Lausuntoon liitetty laskelmat osoittavat, että kun asiakashinnoista vähennetään kilpailutetut tyhjennys- ja kuljetuskustannukset, syväkeräysastioiden tyhjennyskatteet ovat jopa kymmeniä prosenttiyksikköä korkeampia kuin vastaavien jätejakeiden pinta-astioissa. Tämä rakenteellinen kate-ero tarkoittaa, että syväkeräyksen käyttäjät subventoivat tahtomattaan pinta-astioiden käyttäjien jätehuoltoa.

Aiempi lausunto jätehuollon hinnaston 2026 valmistelusta

ASOY Rajatorpan Sahatie 3 on jo 10.8.2025 päivätyssä lausunnossaan jätehuollon hinnaston 2026 valmistelusta esittänyt, että HSY:n hinnoittelussa syväkeräysjärjestelmää käyttäviltä asiakkailta peritään perusteettomasti enemmän maksuja kuin pinta-astioiden käyttäjiltä, vaikka asiakasmaksuja on arvioitu suhteessa HSY:n todellisiin kustannuksiin. Lausunnossa on esitetty laskentaesimerkkejä eri jätejakeiden kateprosentteista, jotka osoittavat, että syväkeräysastioiden kateprosentit ovat kauttaaltaan pinta-astioita korkeampia.

Tutkitut katteet ovat tyhjennyskatteita eli asiakashinnoista on vähennetty keräyksen kustannukset. Sekä asiakashinnat että tyhjennyskustannukset riippuvat astiatyypistä. Sen sijaan jätteenkäsittelyn kustannusta ei ole käsitelty katelaskelmissa, sillä tietyn jätemäärän käsittelyn kustannukset toteutuvat riippumatta siitä, millaisesta astiasta jätemäärä on kerätty.

HSY ei ottanut kantaa 10.8.2025 päivätyssä lausunnossa esiin tuotuihin omiin virheellisiin laskelmiinsa. Koska ristisubventio ei ole vielä poistunut, uudistamme aiemmin esitetyn lausuntomme jätehuollon hinnaston 2027 valmisteluun. Aiempi lausunto sekä sen liitteet ovat tämän asiakirjan liitteinä.

Lausunto

HSY on hinnoittelussaan edelleen perinyt jätteiden syväkeräysjärjestelmää käyttäviltä asiakkailta enemmän kuin heidän palvelunsa todelliset kustannukset edellyttävät. Lausunnon antaja toivoo, että HSY huomioi edellä esitetyn epäkohdan jätehuollon hinnaston valmistelussa vuodelle 2027. Asiakashinnoittelua tulisi tarkistaa siten, että se noudattaa oikeudenmukaisesti eri astiatyyppien todellisia kustannuksia. Astiatyypit tulisi hinnoitella tasavertaisesti tyhjennyskuluihin perustuen, eikä hinnoittelussa tulisi perusteettomasti suosia pinta-astioita syväkeräysastioiden kustannuksella. Ongelman ratkaisu vaatii

syväkeräysastioiden tyhjennyksiä koskevien asiakasmaksujen laskemista ja pinta-astioiden tyhjennyksiä koskevien asiakasmaksujen nostamista edelleen siten, että kustannusvastaavuus toteutuu.

Lausunnon antaja huomauttaa, että annettuaan samasta asiasta lausunnon viime vuonna, on HSY:n toimiva johto kiistänyt tämän lausunnon antajalle ja hallitukselle. Koska nyt annetussa hinnastoesityksessä hintoja on yleisesti esitetty korotettaviksi poislukien syväkeräysastiat (poikkeuksena lasi- ja pienmetallin syväkeräysastiat), olettaa lausunnon antaja tämän johtuvan edellisessä lausunnossa osoitetusta voimakkaasta ristisubventiosta, jonka HSY on kiistämistään huolimatta kuitenkin ainakin hiljaisesti tunnistanut ja huomioinut. Lausunnon antaja toteaa, että hinnankorotusten kohdistaminen pienkeräysastioihin on oikea suunta, sillä se vähentää ristisubventiota. Esitettyjen hinnanmuutosten määrien tarkastelun perusteella toimenpiteiden suhteellinen vaikutus jää kuitenkin vähäiseksi, eikä merkittävä ristisubventio poistuisi. Lausunnon antaja toteaa, että HSY:n hallitus ei ole täyttänyt veloitettaan varmistaa sitä, että HSY:n toiminta on jätelain mukaisesti järjestetty ja hyvän hallinnon periaatteiden (hallintolaki 6 §) mukaista.

Laskelmat tyhjennyskatteesta

Lausuntoon on liitetty ulkopuolisen konsulttiyhtiön laskema päivitetty katevertailu, jonka perusteella HSY ottaa syväkeräyksestä pintakeräystä selkeästi suuremman katteen. HSY:n tyhjennyskatetta koskevat tiedot on saatu seuraavasti:

- Tyhjennysten keskimääräiset kustannustiedot on saatu tietopyynnöillä HSY:ltä. Kustannukset perustuvat HSY:n kilpailuttamiin urakkahintoihin ja sisältävät jätteen nostamisen astiasta ja kuljettamisen HSY:n osoittamiin käsittelylaitoksiin.
- Asiakashinnat on kerätty HSY:n verkkosivuilta.

Esimerkkilaskelma:

- Kartonkipakkaukset, 600 litraa (pinta-astia): asiakasmaksu 3,57 €/tyhjennys (alv 0), tyhjennyskustannus 3,13 €/tyhjennys, tyhjennyskate $(3,57 - 3,13) / 3,57 = 12 \%$.
- Kartonkipakkaukset, 5000 litraa (syväkeräysastia): asiakasmaksu 30,77 €/tyhjennys (alv 0), tyhjennyskustannus 17,37 €/tyhjennys, tyhjennyskate $(30,77 - 17,37) / 30,77 = 44 \%$.
- Johtopäätös: Syväkeräysastian asiakkailta kerätään paljon enemmän katetta.

Päivitetty koonti tyhjennyskateprosentteista (asiakashinnoista vähennetty tyhjennystannukset)

Jätejae	Astiatyyppi	Litraa	Asiakashintojen muutos	Tyhjennyskustannusten muutos	Tyhjennyskate 2025	Tyhjennyskate 2026
Biojäte	Pinta-astia	140	2%	4%	57%	56%
Biojäte	Pinta-astia	240	2%	3%	53%	53%
Biojäte	Syväkeräysastia	800	2%	1%	66%	67%
Kartonki	Pinta-astia	240	6%	-1%	12%	18%
Kartonki	Pinta-astia	300	6%	5%	12%	13%
Kartonki	Pinta-astia	600	6%	5%	11%	12%
Kartonki	Pinta-astia	660				12%
Kartonki	Pinta-astia	800				12%
Kartonki	Syväkeräysastia	2000	7%	23%	51%	44%
Kartonki	Syväkeräysastia	3000	7%	13%	50%	47%
Kartonki	Syväkeräysastia	5000	7%	21%	50%	44%
Lasi	Pinta-astia	240	2%	16%	26%	16%
Lasi	Syväkeräysastia	800	2%	1%	61%	61%
Lasi	Syväkeräysastia	2000	2%	1%	61%	61%
Lasi	Syväkeräysastia	3000	2%	1%	61%	61%
Lasi	Syväkeräysastia	4000	2%	1%	61%	61%
Lasi	Syväkeräysastia	5000	2%	1%	61%	61%
Metalli	Pinta-astia	240	2%	16%	26%	16%
Metalli	Syväkeräysastia	800	2%	1%	61%	61%
Metalli	Syväkeräysastia	2000	2%	1%	61%	61%
Metalli	Syväkeräysastia	3000	2%	1%	61%	61%
Metalli	Syväkeräysastia	4000	2%	1%	61%	61%
Metalli	Syväkeräysastia	5000	2%	1%	61%	61%
Muovi	Pinta-astia	140	2%	6%	27%	24%
Muovi	Pinta-astia	240	2%	11%	30%	24%
Muovi	Pinta-astia	300	2%	65%	35%	-5%
Muovi	Pinta-astia	660	2%	6%	41%	39%
Muovi	Syväkeräysastia	1000	2%	1%	55%	56%
Muovi	Syväkeräysastia	2000	2%	1%	55%	56%
Muovi	Syväkeräysastia	3000	2%	5%	55%	54%
Muovi	Syväkeräysastia	4000	2%	112%	55%	8%
Muovi	Syväkeräysastia	5000	2%	1%	55%	56%
Sekajäte	Pinta-astia	140				71%
Sekajäte	Pinta-astia	240				74%
Sekajäte	Pinta-astia	300				72%
Sekajäte	Pinta-astia	600	5%	-5%	81%	83%
Sekajäte	Pinta-astia	660	5%	-5%	81%	83%
Sekajäte	Syväkeräysastia	2000	5%	3%	86%	86%

Sekajäte	Syväkeräysastia	3000	5%	-7%	89%	90%
Sekajäte	Syväkeräysastia	4000	5%	307%	91%	65%
Sekajäte	Syväkeräysastia	5000	5%	-7%	92%	93%

Oheisesta koonnista on nähtävissä, että kateprosentti on syväkeräysastioiden kohdalla kaikissa jätejakeissa pinta-astioita suurempi.

Analyysissä on vertailtu eri astiatyyppien (pinta-astioiden vs. syväkeräysastioiden) tyhjennyskate-eroja eri jätejakeilla. Näiden katteiden erot paljastavat, että syväkeräysastioista peritään kaikissa tapauksissa korkeampaa hintaa suhteessa niiden todellisiin tyhjennyskuluihin verrattuna pinta-astioihin. Tämä ilmentää kustannusvastaamattomuutta. HSY on toiminnassaan itse päättänyt asiakkailta perittävien maksujen määrän. Tyhjennyskustannus määräytyy HSY:n ja kuljetusyhtiöiden välisissä sopimuksissa, jotka perustuvat julkiseen kilpailutukseen. HSY:n tulee kilpailuttaa käyttämänsä palvelut, sillä se on julkinen hankintayksikkö.

Jätteenkeräysjärjestelmiä tulisi kohdella tasapuolisesti

Asiakkaalta perittävän hinnan tulisi vastata mahdollisimman läheisesti palvelun tuottamisesta koituvia kuluja suosimatta mitään tiettyä jätteenkeräysjärjestelmää toisen kustannuksella. Kun kyse on lakisääteisestä palvelusta, jota yhden julkisen toimijan (HSY) monopoliasemassa on pakko käyttää, hinnoittelun oikeudenmukaisuus on erityisen merkittävässä roolissa.

Jätteenkäsittelyn näkökulmasta kustannusvastaavuuden periaate tarkoittaa, että jätejakeiden (esim. muovi, lasi, metalli, kartonki, biojäte) asiakashinnan tulisi heijastaa aidosti sen keräyksen, kuljetuksen ja käsittelyn kustannuksia. Silloin mikään asiakasryhmä ei maksaisi toisen ryhmän puolesta eikä saisi toisaalta alennusta toisen ryhmän kustannuksella.

Syväkeräysastioiden käyttäjät maksavat selvästi enemmän suhteessa palvelun tuottamisen kustannuksiin kuin pinta-astioiden käyttäjät. Tällöin asiakasmaksu ei enää perustu vain keräyksen, kuljetuksen, käsittelyn ja hallinnon todellisiin kuluihin, vaan sisältää ylimääräistä katetta, joka ei ole läpinäkyvästi perusteltu. Pinta-astioiden käyttäjät (esimerkiksi pientaloasukkaat) saattavat maksaa hinnoitellun palvelun, jossa kate on todennäköisesti matalampi (tai se voi joskus olla jopa täyskatelaskennassa tappiollinen julkiselle toimijalle), mikä synnyttää ristisubvention, jossa syväkeräysastioita käyttäviltä taloyhtiöiltä saaduilla tuloilla tosiasiallisesti rahoitetaan pinta-astioiden käytön matalampia hintoja.

Syväkeräysjärjestelmät ovat kuitenkin monesti taloyhtiöille parempi ratkaisu, sillä ne vähentävät tyhjennysliikennettä, pienentävät hajuhaittoja ja voivat parantaa kiinteistöjen viihtyisyyttä, erityisesti tiiviisti rakennetuilla alueilla. Tilankäyttöön perustuva tarkastelu osoittaa, että syväkeräys toimii parhaimmillaan suurissa asuinkokonaisuuksissa, joissa on rajallinen piha-alue. Kukin asunto-osakeyhtiö tekee vapaasti omaa keräysjärjestelmäänsä koskevat päätöksensä. Koska syväkeräysjärjestelmää käyttäviltä asiakkailta peritään suhteessa suurempaa tyhjennyshintaa, ei taloyhtiöiden ole välttämättä järkevää investoida syväkeräysjärjestelmään, kuten lausunnon antajan tilanteessa.

HSY ei avoimesti viesti, miksi joidenkin jäteastioiden asiakashinta on huomattavasti todellisia kustannuksia korkeampi. Myös tämän vuoksi syntyy epäily siitä, että HSY ei noudata periaatetta, jossa jokaiselle jätejakeelle ja astiatyypille on laskettu mahdollisimman tarkka kustannuspohjainen hinta. Kustannusvastaavuuden periaatteen laiminlyönti voi haitata ympäristön kannalta parempien ratkaisujen, kuten tässä tapauksessa syväkeräyksen, käyttöönottoa ja aiheuttaa ylimääräistä taloudellista rasitetta tietyille ryhmille, kuten kerrostalojen asukkaille. Julkisen palvelun hinnoittelu ei siten ohjaa mahdollisesti toimivampaan tai kestävämpään ratkaisuun, mikä on vastoin yhteiskunnallisia tavoitteita. Kustannusvastaavuuden periaatteesta poikkeaminen johtaa epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen, jossa osa asiakkaista subventoi toisten jätteenkeräystä tahtomattaan ja ilman riittävää perustelua.

Karkeasti arvioiden syväkeräysastioita käyttävä asukas voi maksaa kymmeniä euroja vuodessa ylimääräistä jätehuollosta verrattuna kustannusvastaavaan hinnoitteluun. Tilastokeskuksen mukaan tuotetun jätteen määrä on 466 kiloa asukasta kohden vuosittain.¹ Jos arvioidaan, että yksi asukas tuottaa HSY:n alueella noin 466 kiloa jätettä vuodessa ja sen keskimääräinen tiheys on noin 150 kg/m³², jätemäärä vastaa noin kolmea kuutiometriä. Syväkeräykselle lasketut asiakasmaksujen ja keräyksen todellisten kustannusten erot viittaavat usein noin 10–15 euron lisähintaan yhtä kuutiota kohti (laskennallisesti joissakin jakeissa enemmänkin, joissain hieman vähemmän). Perustuen tähän arvioon asukas voi maksaa jopa 30–45 euroa vuodessa enemmän kuin silloin, jos hinta perustuisi pelkkiin todellisiin kuluihin. Eri taloyhtiöissä ja jätejakeissa erot voivat olla suurempiakin, mutta näillä laskelmilla päästään

¹ <https://stat.fi/julkaisu/cln4nsb1a81us0avtrxe97pz>

² HSY: https://www.hsy.fi/49658e/globalassets/jatteet-ja-kierratys/tiedostot/jatemaarien_laskentaohje_yrityksille.pdf sekä toimenpidepyynnön liitteenä oleva HSY-kateanalyysi ja -ristisubventio-taulukko, johon on merkitty eri jätejakeiden tiheydet, joiden perusteella lisähinta on mahdollista laskea tarkemmin jätekohtaisesti.

suuntaa-antavaan arvioon siitä, mitä syväkeräysjärjestelmän ylihinnointelu tarkoittaa yhden asukkaan vuotuisen kustannuksen kannalta.

Lausunnon antaja esittää, että osapuolet järjestäisivät yhteisen tapaamisen esitetyn kateanalyysin ja hinnoitteluperusteiden läpikäymiseksi.

Liitteet

Liite 1. Lausunto jätehuollon hinnaston 2026 valmistelusta

Liite 2. HSY:n vastaus vuoden 2026 jätetaksaluonnoksesta annettuun lausuntoon

Liite 3. Katevertailu

Liite 4. Käytetyt painot vertailussa

Liite 5. HSY-kateanalyysi ja -ristisubventio

Liite 6. HSY asiakashinnasto

Liitteet 7-11. HSY:lle tehdyt tietopyynnot

Allekirjoitus

Oulussa 14.8.2026